

בית מדרש

גיליון שבועי
לתלמיד, בוגרי
וידידי ישיבת מיר

פרשת דברים - חזון

זמני כניסת ויציאת השבת

	✡	🕯	
ירושלים	20:24	19:08	
בני ברק	20:27	19:24	
ציריך	22:15	20:00	
וינה	21:58	20:31	
אנטוורפן	22:58	21:28	

דבר הישיבה

"וברחמים גדולים אקבצך"

באחד מערבי תשעה באב בישיבת מיר עלה מרן ראש הישיבה שה"ת הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל לבימה והכריז בקול מעודד:

הנביא ישעיהו (נד, ז) התנבא על עם ישראל: "ברגע קטן עזבתך וברחמים גדולים אקבצך", אם ה"רגע הקטן" הלזה נמשך כבר אלפיים שנה, מלאים ביסורים! כעת שוו נא בנפשכם איזו מדה של ישועה וחסד יושפע עלינו כשיתקיים הסיפא של הפסוק "וברחמים גדולים אקבצך".

עוד אמה: מבואר בחז"ל (סנהדרין דף צח) שאחד מהתנאים של המשיח הוא שיהיה בעל יסורים, אם בין עניים מנוגעים בפתחה של רומי, אם בעל יסורים כרבינו הקדוש או מדניאל בגוב האריות.

ולכאורה, מדוע צריך המשיח כל כך להתייטר ולהתגורר דוקא בין עמוסי צער וייסורים? אלא, אין לך מוכשר להיות גואל ישראל אלא מי שמתיימר עם הכלל וכואב את כאבם, ואין מרגיש את זולתו אלא מי שמתייסר בעצמו...

236

"הנה הפשטתם צורת הישיבה, וקלטתם רוח ורצון הישיבה, ובוה עשיתם לכם חבורה לילך בעקבות רוח הישיבה, ובכל מקום שאתם נמצאים לקחתם זאת כאילו להיות עם הישיבה בין כתלי הישיבה" (מרן המשגיח הגה"צ רבי ירוחם ליבוביץ זצוק"ל כמיר)

מתורת רבותינו

חומש דברים - הוא ספר מוסר!

אלה הדברים אשר דבר משה וגו' (א, א).

הסביר המשגיח זצ"ל: "אני מקבל תרופות רבות וחושש שיקדימוני, לכן אני לומד בעמידה. וחומש דברים, הרי הוא ספר מוסר!"

קול התורה (ס, מד)

שבועיים לפני פטירת המשגיח הגה"צ רבי יחזקאל לוינשטיין, והוא חולה ומסובל ביסורים בזקנה מופלגת, הגיע אליו אחד מתלמידיו הקרובים לבקר. להפתעתו, מצאו עומד ליד הסטנדרד וקורא בקול חומש דברים.

המחשיב את הארץ - זוכה להתרומם בה

עד הנהר הגדול נהר פרת (א, ז).

מפני שנזכר עם ארץ ישראל קורא גדול, משל הדיוט הוא: עבד מלך - מלך (רש"י).

שח מרן ראש הישיבה שה"ת הגה"צ שמואלביץ: נהר פרת כך מבאר הרא"ם דברי רש"י, היה קטן מכל הנהרות, ואף על פי כן בשל שייכותו לארץ ישראל, קוראו הכתוב "הנהר הגדול".

הרי לנו קל וחומר בן בנו של קל וחומר, שהדר בארץ ישראל והולך בדרכי התורה, זוכה להתגדל ולהתרומם מעלה מעלה. ואם תתמה מפני מה אין אנו חשים בכך, אין זאת אלא מפני שאין אנו מחשיבים כראוי

את קדושת הארץ.

כעין זה אמרו רבותינו במדרש: יוסף זכה להקבר בארץ מפני שהודה בארצו שאמר "איש עברי", ומשה שלא הודה בארצו כנאמר עליו "איש מצרי", לא נקבר בארץ ישראל. הרי שלזכות לסגולת ארץ ישראל, תלוי עד כמה אנו בבחינת "מודה בארצו".

לכן ככל שיחוש האדם וינהג על פי ההרגשה כי ארץ ישראל היא "ארץ אשר עיני ה' אלקיך בה" כפי זה, יזכה לסיוע ושפע מקדושת הארץ.

טללי אורות

הנשיאה בעול הזולת

כאשר ישא איש את בנו וגו' (א, לא).

מספר הגאון רבי נחמן ליבוביץ שליט"א מראשי הישיבה:

היה זה בערב שבת, הלכתי עם בני משפחתי אל בית חמי מרן ראש הישיבה הגאון הגדול רבי בנימין פינקל זצ"ל שבשכונת מאה שערים. שעת הדלקת הנרות התקרבה.

ממדרגות רחוב חיי אדם הופיעו לפנינו שניים - אב ובנו, כך נראה היה. במבט ראשון הבנו שאין הם "מקומיים" - הלבוש היה שונה מהמקובל, ולאידיש שבפיהם היה מבטא זה האיש הביט אל השלטים שבהם משופעת שכונת מאה שערים - "כולל אמריקה", "כולל רבי מאיר בעל הנס" ועוד ועוד - ופנה אלינו בהתרגשות: "דוס איז דער הייליגע מאה-שעורים!" (- "זוהי מאה שערים הקדושה!"). "כיצד מגיעים מכאן לכותל?" המשיך ושאל, וסיפר כי לפני ימים ספורים הם הגיעו מברית המועצות.

באותם ימים - בשנת תשל"ב - היה זה נדיר ביותר לראות ברחובות ארץ ישראל יהודים שהגיעו מעבר

למסך הברזל. השלטון הקומוניסטי היה אז בשיא עוצמתו, ובקשות לעלייה שהגישו יהודים נדחו שוב ושוב, רק בודדים שבבודדים זכו להגיע לארץ. והנה, לפנינו - אב ובן - כל חזותם אמרה שהם יהודים שומרי תורה ומצוות, ואנחנו ידענו שיהודים כאלה כמעט ואינם מצויים ברוסיה. בעודנו עומדים נרגשים מול השניים, פנה אלי האב ואמה: "יש לי שעון, מה בדבר עירוב?" השבתי לו: "יש עירוב בירושלים." תגובתו היתה: "לא התכוונתי לברר אם יש כאן עירוב; התכוונתי לשאול, האם מותר כאן לטלטל!"

נפעמנו. יהודי שהגיע מברית המועצות רק לפני מספר ימים, זוהי רמתו הרוחנית!! ומכיוון שלא היה בטוח לגבי הטלטול - השאיר בידינו את שעונו בטרם המשיך בדרכו אל הכותל. כשראיתי שלפני יהודים מופלאים שכאלה, חשתי שדווקא פה, בארץ, עלול לרדת לטמיון כל ההישג הרוחני שהשיגו מעבר למסך הברזל, ועל כן החלטתי להתעניין בהם ובמצבם והצגתי עצמי כאחד מישיבת מיר. "אתה מוזמן לבוא

מתורת רבותינו

ולראות כיצד נראית ישיבה, אמרתי לכן שיחי.

"מימי לא ראיתי ישיבה", אמר לי האיש, שהציג עצמו כיצחק זילבר, "ובכל זאת, למדתי עם אבי ועם עוד רב, וגם עם בני", והוא הצביע על בנו, בחור כבן 20, "גם איתו למדתי. נו, בנציק, אתה זוכר מה למדת לאחרונה?". "בבא-בתרא", היתה תשובתו, והוא התחיל לומר את המשנה ותחילת הגמרא בצורה שוטפת וקולחת. יש לציין שכל השיחה בינינו התנהלה ביידיש. כיוון שהשעה התאחרת והתקרב זמן הדלקת הנרות – נפרדנו. הם המשיכו לעבר הכותל המערבי, ואנחנו פנינו לבית חמי זצ"ל.

כשהגענו, סיפרנו למורי חמי זצ"ל איזו "מציאה" נקרתה לנו בדרכנו. "איפה הם?" שאל חמי. יש לזכור, שבאותה עת, לפגוש יהודים אמיתיים מרוסיה היה מאורע יותר מנדיר! "הם הלכו לכותל", השבנו, ושאלנו אם כדאי שנלך בעקבותיהם וכך נשמור על קשר איתם. "לכו, לכו, ולא משנה אם תשובו מאוחר, נחכה לכם לקידוש ולסעודה", עודדו אותנו. וכך יצאנו בדרכנו לכותל, כשחמותי, הרבנית א. פינקל שהתרגשה

מהדברים, מצטרפת אלינו. כשהגענו לכותל, כבר התפללו תפילת ערבית. איתרנו מיד את ר' יצחק ובנו ובסיום התפילה ליוונו אותם בדרכם. התברר כי הם מתגוררים במרכז קליטה בשכונת קטמון ט' ועליהם לעשות דרכם לשם. הלכנו עימם דרך שער יפו על אף שלשכונת מאה שערים, מחוץ חפצינו, מגיעים דרך שער שכם.

במהלך הדרך סיפרו השניים על עצמם, ועל כל אשר הספיק הבן ללמוד בהיותם ברוסיה, ניסינו להזמין אותם לסעוד אצל חמי, אבל התברר כי במרכז הקליטה ממתניות האשה ושלוש הבנות. "ואוכל לסעודת שבת יש?" שאלתי. "בוודאי!" היתה התשובה, "אפילו קופסת מלפפונים חמוצים קניתי!" ואני חשבת: "זה כל העונג-שעבס שלהם...". "את המלפפונים החמוצים עישרתי", המשיך בן-שיחי לספר והסביר כיצד עשה זאת – בצורה מהודרת.

מדהים היה להיווכח, שיהודי שהגיע זה עתה מרוסיה בקי כל כך ומתמצא כזקן ורגיל! כשנפרדנו, אמרתי לו כדברי בועז לרות: "אל תלכי ללקוט בשדה אחר

– אנה, בואו ביום ראשון לישיבת מיר". ואכן, בבוקרו של יום ראשון הגיעו האב ובנו לישיבת מיר. תחילה נכנסו אל מרן ראש הישיבה שה"ת רבי **חיים שמואלביץ** זצ"ל. ר' חיים שמעו את קורותיהם ושאל את הבן: "מה למדת שם בסתר, ברוסיה?" תשובתו של האב היתה: "את הגמרות שהוא למד – הוא למד מכריכה לכריכה (פון טאבל צון טאבל)". והבן החל למונות: "בבא קמא, בבא מציעא, בבא בתרא, קצת חולין וחלק משולחן ערוך אורח חיים". שמע זאת ר' חיים ופרץ בבכי: "אם בסתר אפשר ללמוד כל כך הרבה – מה יתבעו מאיתנו, שאנו חיים הרי בחופשי?" (אחר כך התברר שר' יצחק ובנו ר' בן-ציון חשבו כי הגר"ח שמואלביץ בוכה, כי שמע כמה מעט הספיק בן-ציון ללמוד...).

לאחר הפגישה הזו הלכנו אל מורי חמי הגר"ב זצ"ל, ומאז החל הקשר בין משפחתנו למשפחת זילבר – קשר אמין, בלב ובנפש, הנמשך כבר עשרות שנים.

מתוך 'להישאר יהודי'

(קורות חייו של הגאון רבי יצחק זילבר זצ"ל)

תשעה באב - הרגשת האבלות - כאילו נחרב בימו

בתשעה באב יש חובת אבלות על חורבן בית המקדש, לא כזכר לבית המקדש שהיה ונחרב, אלא אבלות ממש. אך נשאלת השאלה כיצד ניתן להתאבל על מה שאירע לפני קרוב אלפים שנה, והרי גזירה על המת שישתכח מן הלב? כל רגשי אבלות מתקחים עם הזמן, ואין ניתן לשמור את רגש אבלות החורבן למשך אלפי שנים?

אומר מורנו ראש הישיבה הגאון הגדול רבי **רפאל שמואלביץ** זצ"ל, הרגשת האבלות אינה צער על מה שהיה בזמנים הקודמים, אלא כאילו אירע הדבר כעת, וכדאיאת בתענית (דף ל' ע"א) אמר רב יהודה אמר רב כך היה מנהגו של רבי יהודה ברבי אילעאי

ערב תשעה באב מביאין לו פת חריבה במלח ויושב בין תנור לכיריים ואוכל ושותה עליה קיתון של מים, ודומה כמי שמתו מוטל לפניו, הרגשת האבלות היא כמי שמתו מוטל לפניו, זה עתה אירע האסון.

אמרו חז"ל (ירושלמי ריש יומא) "כל דור שלא נבנה בית המקדש בימיו, כאילו הוא החרבו", ולכאורה יש להקשות דהרי צריך יותר זכות לבניית בית המקדש מאשר שלא יחרב כשהוא כבר בנוי, וא"כ אף דור שאינו זכאי שיבנה בית המקדש בימיו, עדיין אין בכך כדי שיחרב בימיו?

אלא מבואר מכאן שאם רק לא היו במצב שראוי בית המקדש להיחרב, מיד היה נבנה. כדי לבנות את בית

המקדש אין צריך יותר זכויות ממה שצריך כדי שלא יחרב. והביאור הוא, כאשר כלל ישראל נמצאים בדרגה ראויה, יש בהם השראת השכינה ובית המקדש עומד בנוי, אך כשאינם ראויים הוא מסתלק מהם. ואולי אין זה עונש אלא מציאות, כשראויים יש להם ביהמ"ק וכשאינם ראויים אין להם ביהמ"ק. נמצא דאין שייך כלל מצב ביניים, אלא הכל תלוי בזכותם של ישראל באותו דור, אם ראויים לו הוא קיים, ואם לא ראויים אינו קיים. א"כ אין הצער והאבלות על מה שאירע אז, אלא על מה שאינו נבנה כעת.

ליקוטי חכמה ומוסר (עמ' קל"ט)

עיון בפרשה

האם התענית בעשירי באב היא תשלומין או חיוב בפני עצמו ומה דינו של קטן שהגדיל?

תשעה באב בשבת יתענו למחר, וכפי שיש סוברים שיעיקר התענית הוא בעשירי. ועוד מביא שהרי הנער הזה היה חייב להתענות מדין חינוך, אמנם הקילו לא להשלים את הצום מטעם חולשה, אבל לא היה לנער פטור לגמרי. בדבריו הוא כותב שכל עניין תשלומין הוא כשהיו יכולים לעשות את העיקר אך לא עשהו, כמו בפסח שני שהרי יכלו להקריב בפסח ראשון ורק אותם אלו לא הקריבו. אולם בתשעה באב בשבת לא היה שייך כלל לצום, וכשקבעו לצום היה ידוע שפעמים שהוא יחול בשבת ותיקנו להתענות בעשירי, וכך הייתה התקנה ולא תענית מתורת תשלומין.

גם בשו"ת **מהרש"ם מברעזאן** (חלק ג סימן סג) הוא עוסק בכך, האם זה דומה לגר שנתגייר ולקטן שהגדיל בין שני הפסחים, והוא דן שם בגדרי דיחוי, והאם הקטן נחשב שהיה דחוי מחיוב התענית או שלא נחשב דחוי לגמרי, כי היה חייב משום חינוך יעו"ש באריכות.

דברי הירושלמי (תענית דף כה): ר' ירמיה בשם רבי חייה בר בא, בדין היה שיהו מתענין בעשירי שבו נשרף בית אלקיננו, ולמה בתשיעי שבו התחילו הפורענות. ושם מובא שרבי יהושע בן לוי צם גם בעשירי, ורבי לוי צם גם בליל עשירי. מכל אלו משמע שגם יום עשירי הוא כיום תענית, והוא מוכיח מלשונות של כמה מן הראשונים שאכן התענית בעשירי היא לא מדין תשלומין.

בעל **האבני נזר** מסוכוטשוב (או"ח סימן תכו) נוטה לומר שהתענית בעשירי הוא בגדר תשלומין, ולכן קטן שהגדיל פטור.

בשו"ת **דברי מלכיאל** (חלק ה סימן קל) לרבה של לומזא, הוא כותב שלכאורה זה דומה לקטן שהגדיל בין פסח ראשון לפסח שני. שיש מחלוקת בדבר האם הוא בגדר תשלום לפסח ראשון ולכן הקטן פטור, או לא (פסחים צג ע"א). אבל להלכה הוא כותב שצריך להתענות כי כך היתה התקנה מתחילתה, שכאשר יחול

באחרונים מובאת חקירה, כשחל תשעה באב בשבת ומתענים ביום ראשון בעשירי באב, האם התענית היא מדין תשלומין, שמכיון ולא מתענים בשבת מתענים למחרתו, או שמא כך תיקנו חז"ל להתענות בתשיעי באב, וכשהוא חל בשבת תיקנו חז"ל להתענות בעשירי. יש שכתבו שיש נפקא מינא לשאלה זו, מהו הדין בקטן שהגדיל ונעשה בן י"ג שנה ביום עשירי באב בשנה כזו. האם מכיון וביום שנקבע לתענית הוא היה פטור ולכן הוא אינו חייב בתשלומין, או שמא מכיון וצמיים בעשירי ואז הוא כבר בר חיובא הוא חייב להתענות? אמנם יש מן הפוסקים שכתבו שנער כזה צריך להתענות, אף אם הצום הוא בגדר תשלומין.

בספר **מטעמי יצחק** (או"ח סימן לא) מאריך בחקירה זו. הוא מביא מדברי רבי יוחנן במסכת תענית (דף טז) שאמר "אלמלי הייתי באותו הדור לא קבעתי אלא בעשירי מפני שרובו של היכל בו נשרף". ורבנן סברו שיש לצום בתשיעי שבו התחילה הפורענות. וגם את

הגדרת וצורך ימי בין הזמנים – במשנת מרן ראש הישיבה

ילך לבדו בדרכים, להיכן שהולכים ולהיכן שנוסעים, בבקשה, ללכת בקבוצה, כשהולכים בחבורה ישיבתית יש בזה שמירה גם לענין סכנת הגוף וגם לענין סכנת רוחנית, ואף שנוהרים מללכת למקום פרוץ מכל מקום כשנמצאים בסביבה ישיבתית, קל יותר לשמור על כך. דבר נוסף שהזכרנו, הסכנה בכבישים היא נוראה ואיומה, לשכור מכונית היא פירצה שאין כמוה - הדבר אסור בהחלט! בבקשה מכם, שכל אחד מכם ישמור על חייו היקרים, השטן מקטרג, ואפילו כשמדובר בבחור שיועד לנהוג, מכל מקום יש לו אחריות כלפי כולם, 'ישראל ערבים זה לזה'. לאחר כל האסונות שקרו רח"ל איך אפשר לא ליהזר? איך אפשר לא לשמור? כל 'בין הזמנים' שבא, אני מפתח מחדש, וכאשר חוזרים לשיבה בר"ח אלול, אני מרגיש שירד לי משא כבד מעל ראשי... וזו אחריות המוטלת על כל אחד ואחד בנפרד, ועל כל בן תורה במיוחד - שלא לבוא לידי סכנה רוחנית וגשמית.

לאחר תקופה כה מרוממת שעברנו, חובה עלינו להיזהר מ'להחליק' ול'פול ח"ו', וכפי שכבר התבאר, רק בעלי חיים יודעים על פי טבעם מי הם בעליהם, ולמי הם מצויים, אולם אצל ישראל הענין תלוי בבחירה ובהתבוננות. בימים אלו, החיוב הגדול המוטל עלינו הוא לשמור על צלם אלוקים, על דוגמא של בן תורה, בחור הפוגע ח"ו פגיעה קטנה במראה החיצוני והפנימי של בן תורה, הרי הוא בגדר מחלל את ה'; וחובה עלינו להזכיר לעצמנו כל הזמן כי חילול ה' הוא דבר איום ונורא! הן אם הוא מגיע על ידי לבוש, הן אם הוא מגיע על ידי דיבור.

חוסו ידידי וחברי! אני שב ומבקש באופן אישי מכל הציבור כולו, חוסו על עצמכם! שכל אחד ואחד ישמור על הדמות של בן תורה, ולא ליכנס ח"ו למקום סכנה. ובזכות קבלות והתחזקות אלו, הקב"ה ישלח לנו סייעתא דשמיא להמשיך בעבודתנו בתורה, ונזכה לראות במהרה בימינו את משיח צדקנו. אמן. (קטעים נבחרים מתוך 'שיחות הגרנ"צ').

קביעות לימוד התורה, חובה לתקן ללמוד לפחות בסדר א' באופן מלא, ורק לאחר מכן לקיים את כל דרכי המנוחה וההכנה.

זכורנו, כי במשך כמה שנים, הייתי לומד עם מורי ורבי הגאון רבי חיים קמיל זצוק"ל בימי סוף הזמן ובין הזמנים, כאשר בחודשים אדר וניסן היינו מכינים את המסכתא לזמן קיץ, ובחודשים אב אלול ותשרי היינו מכינים את המסכתא לזמן חורף. מי שהכיר את ר' חיים יודע, כי לא היה אפשר שיעבור אצלו זמן ללא לימוד תורה, וראו זאת אצלו באופן מוחשי, שבלא תורה הוא כמו דג בלי מים. תקופה זו של ימי בין הזמנים שלמדתי ביחד עם ר' חיים, הייתה התקופה הנפלאה ביותר בשבילי שחייתי לה כל השנה. כאמור, לא סדר א' למדנו, אלא ג' סדרים. כן... יש כזה מושג! לא כל אחד מסוגל לכך, אבל חשוב שתדעו שיש מושג של בין הזמנים עם ג' סדרים... ובודאי כל אחד חייב ללמוד לכל הפחות סדר א' באופן מלא, שהרי אין חופש כלל מתורה.

בנוסף לכך, ישנם עוד כמה ענינים שצריכים להיות בכלל 'עמוד והחזק'; והם כולם גופי תורה ובכלל 'נתיאשו ידיהם מן התורה'. כיום, הן מבחינה רוחנית, והן מבחינה גשמית, המצב איום ונורא רח"ל, הכבישים נחשבים למקום סכנה ממש, כל שנה בימי 'בין הזמנים' באים עלינו צרות ואסונות ה' ירחם, וביותר גדולה הסכנה הרוחנית, הרחוב מלא וגדוש בטומאה ואבזרייהו, ועשויים להתקל בה בכל יציאה לרחוב ולו הקטנה ביותר, קל וחומר במקומות הידועים כמקום סכנה, שבהם הפרוץ מרובה על העומד, והכל מלא בשנאה לכל דבר שבקדושה, שנאה להנהגה של תורה, והסכנות בהם איומות.

מרן ראש הישיבה זצוק"ל סיים את שיחתו בדברים אלו:

רבותי, אומר לכם זאת בדרך של בקשה - כידיד וחבר, אנו מצויים על (דברים ז, טו): "ונשמרתם מאוד לנפשותיכם", ולפיכך, חלילה וחס, שאף אחד לא

בשיחתו לבני הישיבה דרש מרן רה"י הגרנ"צ פינקל זצ"ל:

אנחנו עומדים כעת לפני ימי 'בין הזמנים'. תקנת 'בין הזמנים' נתקנה בדורות הקודמים, אך היא לא הייתה בתורת 'פרס' חלילה על שלמדו טוב במשך ימי הזמן, אלא היא הייתה בתורת 'הכנה' וה'כשר' לימי הזמן הבא ולימי הרחמים והסליחות, שהרי כל אחד מאתנו נצרך למנוחה מעת לעת, ובימי מנוחה אלו אוכלים וישנים יותר. ואין זו הנהגה של בדיעבד אלא היא לכתחילה, שהרי היא עצמה חלק מההכנה לימי הזמן הבא. אמנם אין זה אלא באופן שלא תיגרם חולשה ורפיון בעסק התורה.

שנינו בירושלמי (ברכות פ"ט, ה"ה): "תני רשב"י, אם ראית את הבריות שנתיאשו ידיהם מן התורה מאוד, עמוד והחזק בה ואתה מקבל שכר כולם". כך היא דרך הנהגת הבריות בבין הזמנים רח"ל - 'נתיאשו ידיהם מן התורה', ולזה כל אחד ואחד מאיתנו נצטוו להיות 'עמוד והחזק בה'.

אך יש בזה מן התימה, הלא ב"ה בכל סוף ימי הזמן הזה, ראינו התעלות יתירה בבתי המדרש בשיבה הק', ואיך אפשר שמיד בתחילת בין הזמנים 'נתיאשו ידיהם מהתורה?! אם הייתה כזאת התמדה והתעלות זה מחייב אותנו לגשת לימי 'בין הזמנים' באופן אחר לגמרי מכל שנה ושנה, בודאי שצריכים מנוחה והכנה, אך שהיא תעשה בדרך של 'עמוד והחזק'. ובמחילה מכבוד הציבור, נפרט כמה עניינים שהם עיקרי חובתנו מתוך 'עמוד והחזק'.

אין מושג של יציאה ל'בין הזמנים' - מחובת התפילה בציבור

ראשית לכל, תפילה בציבור. אין מושג של יציאה ל'בין הזמנים' מחובת התפילה בציבור, אין בזה כל קולא, שהרי הוא דין שנפסק בשולחן ערוך, ופשוט. וצריכה התפלה שתהא ברוב עם הדרת מלך, וללא זה אדם אינו מקבל כלל סייעתא דשמיא. וכן בענין

קורות בתינו

מרן רה"י הגאון הגדול רבי אריה לייב פינקל זצוק"ל שנתיים לפטירתו - ו' אב תשע"ו

ישראל כן צריך לומר בכל ענין.]

נהג היה לומר שהדרך להתפלל על צרות פרטיות אינה באופן ש"מר לי וקשה לי", שהרי הקב"ה רחום וחנון וכל מעשיו לטובה. אלא הדרך הנכונה להתפלל על כך היא באופן שברור שאם יש צער ליהודי גם לשכינה הקד' יש צעה, וע"כ צריך להתפלל, שיתבטל צער השכינה וממילא יתבטל גם צער המתפלל.

כשנשאל ע"י חתן מה להתפלל תחת החופה ענה מרן זצ"ל: "תתפלל על חבריך שעדיין לא מצאו את זיווגם". המשיך מרן והסביר: כיוון שיש הרבה על מה להתפלל ומרוב דברים אתה עלול לשכוח חלק מהם, עליך להראות שאתה דואג לבניו של מלך העולם שהוא אוהבם, ועי"ז אף הוא ית' יעשה את רצונך.

ע"פ 'קייבוץ', ישיבת מיר מודיעין עילית

בנו תבנה בלילה. מרן רה"י הגאון הגדול רבי אריה פינקל זצוק"ל מקונן על חורבן הבית ליל ט' באב בהיכל בית המדרש במודיעין עילית

מקצת מהנהגותיו בענייני תפילה

מרן רה"י זצ"ל הקפיד מאוד על הכנה לתפילה, מידי בוקר היה לומד ואומר תהלים לפני התפילה. אך לאחרים היה מיעץ לכל הפחות לבוא לביה"כ דקה אחת לפני תחילת התפילה.

תלמידי מרן זצ"ל מעידים: "אף פעם לא ראינו אותו מתפלל בע"פ, תמיד עיניו היו בסידור. גם בחזרת הש"ץ עיניו ואצבעו היו בתוך הסידור, אפילו כשכאב לו וסבל מאוד."

סיפר הרב מאיר הריסון: שאלתי את רה"י זצ"ל איזה נוסח להתפלל על ענין מסויים. ענה לי רה"י: אין לי נוסחאות, בן תורה יודע איך לדבר עם הקב"ה והוסף ואמר תמיד כשמתפללים צריך לשתף את כלל ישראל שנמצאים בצרה, לכן יש לומר תמיד בתוך שאר ישראל [כמו שמזכירים ברפואה בתוך שאר חולי

שיחת חיזוק שנאמרה ע"י הרה"ג ר' ישעיה פינקל שליט"א "שיבת מיר" ביהמ"ד 'פרידמן' - נכתב ע"י אחד השומעים -
ימי בין המצרים וחורבן בית המקדש

אנו נמצאים בימי בין המצרים, בזמן של שתי חורבנות - חורבן בית ראשון ובית שני, ושתי סיבות נפרדות לשתי החורבנות.

הסיבה לחורבן בית ראשון, הוא כפי שמביאה הגמרא ביומא (ט:), מפני ג' עבירות חמורות - ע"ז, גילוי עריות ושפיכות דמים.

ידועה הסתירה שבגמרא בנדרים (פא.) כתוב: "אמר רב יהודה אמר רב: מאי דכתיב 'מי האיש החכם ויבין את זאת', דבר זה נשאל לחכמים ולנביאים ולא פירושוהו, עד שפירשו הקב"ה בעצמו דכתיב 'ויאמר ה' על עזבם את תורתו' וכו'. אמר רב יהודה אמר רב: שאין מברכין בתורה תחילה". רואים מגמרא זו שהסיבה לחורבן בית ראשון היא לא מפני ג' עבירות חמורות, אלא מפני שלא ברכו בתורה תחילה.

ויש כאן כמה דברים לעורר (א) סתירת הגמרות (ב) מדוע החכמים והנביאים לא אמרו את החיסרון של עוון ג' עבירות חמורות כמופיע בגמרא ביומא?

אכן מסביר ר' אצילה בלאזר (בספרו 'כוכבי אור'): חכמים סברו שזוהי לא הסיבה העיקרית לחורבן, אלא יש סיבה קודמת שהיא הביאה לג' עבירות, והשושש שממנו הגיעו ג' עבירות חמורות, היה מכח שלא ברכו בתורה תחילה.

[הקשה עוד מרן הרב שך זצוק"ל: אם הנביאים והחכמים בעצמם לא ידעו את הסיבה לחורבן, אם כן מה התביעה על בני ישראל? ותיקן, שבני ישראל הכירו בעצמם שלא החשיבו את התורה, רק הנביאים לא ידעו מה בלבם, עד שהקב"ה גילה להם מה בלבם].

בנוסף צריך ביאור, שהרי בזמן בית ראשון כן ישבו ועמלו בתורה. והראיה לכך כפי שהר"ן אומר (נדרים פא. ד"ה דבר זה) שהטעם שהחכמים והנביאים לא אמרו שסיבת החורבן היא מפני שלא עסקו בתורה, כי למעשה הם כן עסקו בתורה. ויותר מכך, הרי מבואר (סנהדרין צד:) על התקופה של חזקיהו המלך שנעץ חרב בבית המדרש, ואמה: כל מי שלא יעמול בתורה ידקר בחרב, ולא היה תינוק ותינוקת מידן עד באר שבע שלא היו בקיאים בכל הלכות טומאה וטהרה. רואים שבזמנם היה רמה של לימוד תורה שלא היה כמותה, שאפילו תינוק ותינוקת שלטו בהלכות סבוכות כל כך. ועם כל זה, התקופה הזאת כבר ישעיה הנביא וכן הושע וירמיהו ניבאו על החורבן והזהירו על כך. זאת אומרת 'שלא ברכו בתורה תחילה' היה הסיבה לעוונותיהם בג' עבירות חמורות.

וממילא צריך להבין, מה כל כך חמור

בעוון זה שאף שלמדו תורה והיו במצב שכל אחד ידע הלכות טומאה וטהרה, בסופו של דבר הגיעו למצב שהקב"ה תובע אותם בתביעה עצומה - "על עזבם את תורתו".

אלא היסוד הוא כפי שביאר הר"ן (שם), וז"ל: "עד שפרשו הקדוש ברוך הוא בעצמו שהוא יודע מעמקי הלב, שלא היו מברכין בתורה תחלה, כלומר שלא היתה התורה חשובה בעיניהם כ"כ שהיא ראוי לברך עליה, שלא היו עוסקים בה לשמה ומתוך כך היו מזלזלין בברכתה, והיינו לא הלכו בה כלומר ככוונתה ולשמה".

חשיבות לימוד התורה

הר"ן מבאר שטמון כאן יסוד גדול. התביעה על בני ישראל שלא ברכו בתורה תחילה, היינו שלא החשיבו את התורה. אדם שמחשיבו ומייקר דבר, יש לו כמיהה לכך, הוא מהלל ומשבח את הדבר. הוא מברך ומבקש רשות ומתפלל להקב"ה שיכניס בו את דברי התורה באהבה - "והערב נא ה' אלוקינו את דברי תורתך בפנינו". החשיבות של התורה מתבטאת בברכה שאנו מברכים בברכת התורה: "אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו", החשיבות היא בכך שהקב"ה בחר רק בנו ונתן לנו בלבד את התורה. ואיזו תורה? שהקב"ה משתעשע איתה יום יום תתקע"ד דורות קודם בריאת העולם, וכן איתא בגיטין (ו:) ששאל אליהו הנביא להקב"ה במאי עסיק? וא"ל: בפלגש בגבעה וא"ל יונתן בני אומר כך, אביתו בני אומר כך. וכן כל אחד שיושב ולומד הקב"ה משתעשע עם התורה שלו. הקב"ה אסתכל באורייתא וברא עלמא, כל הבריאה וכל ההשתלשלות הדורות זה רק על פי התורה.

הנפש החיים (שער ד') מאריך בחשיבות התורה, וכן שכל מילה שלומדים בה בונה עולמות. וככל שנעמיק ונלמד יותר נראה כמה עומק ואורך ורוחב יש בה, כמש"כ (איוב יא, ט): "ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים".

אדם צריך לייקר את התורה לא רק מחמת חשיבותה, אלא כי היא מייקרת ומכבדת את האדם עצמו ומרוממת אותו. כמו שכתוב במשנה (אבות פ"ו מ"א): "כל העוסק בתורה לשמה וכו' מלבשתו ענוה וכו' ומגדלתו ומרוממתו על כל המעשים". ישנם מעלות רבות ללמוד תורה לשמה, התורה מלמדת את האדם את הליכותיו והנהגותיו מדי יום ביומו, ויש כ"כ הרבה הלכות בכל ענין כיצד יש לנהוג. התורה היא מורה דרך, היא מחייה את האדם ונותנת לו חיי נצח.

הגמרא בכתובות אומרת (קיא:): "כל

המשתמש באור תורה - אור תורה מחייהו". מהו "משתמש באור תורה"? זה לא רק 'הלומד תורה', אלא **משתמש** באור תורה.

אלא כנראה שיש ללמוד ויש ללמוד. יש הלומדים כי צריך לדעת את הדינים, כפי שהב"ח (אור"ח סי' מז) מסביר בדברי הר"ן, שלימוד התורה זה לא רק ללמוד על מנת לדעת, שיש אדם שרוצה לדעת את הדינים כדי לעשות משה ומתן, או שיש אדם שלומד כדי לדעת איך לקיים את המצוות. בוודאי שעיקר הלימוד הוא על מנת לעשות, אבל יש דין מצות לימוד תורה שזה ללמוד תורה לכשעצמה, ובאיזו סוגיא שלומדים, או באיזה צורה שלומדים בעיון או בבקיאיות, כל לימוד תורה - זה מצות תלמוד תורה, ובוודאי שהמטרה היא ללמוד על מנת לעשות.

אבל יש הבדל מהותי באדם עצמו, כאשר הוא 'משתמש באור תורה' - הוא לומד את התורה לכשעצמה, הוא חי ושומח במצות לימוד התורה ומכל דיבור ודיבור בתורה לשמה, ואף שלומד גם על מנת לדעת את הדינים איך לנהוג, מ"מ הוא עמל וטרוד לדעת כל פרטי ההור"א והמסקנא ולדמות מילתא למילתא להלכה.

כתוב שמצוות מצילות רק בשעתן - בשעת קיום המצוה. אבל תורה מגינה ומצילה גם לא בשעתה. לכן אם אדם לומד בשביל לדעת לקיים את המצוות בלבד, הרי זה גם יגן עליו רק בשעת הלימוד בלבד. אך אדם הרוצה שהתורה תגן עליו בכל זמן, חייב ללמוד תורה בשביל ללמוד תורה לכשעצמה, ואז אור תורה יחיהו בזה ובבא. ובשם ר' ישראל סלנטר זצוק"ל אמרו, שללמוד רק לידע המצוות הרי זה כהכשר מצוה ואינה מצילה רק לשעתה.

ובכוכבי אור הוסיף לבאר בדבר חשיבות התורה, כתוב אצל דוד המלך ע"ה שכסוהו בבגדים ולא יחס לו. ומבארים דהואיל וזלזל בבגדים כשקרע כנף מעילו של שאול, לכך לא חימוהו הבגדים. כמו כן בתורה כאשר לא מחשיבים אותה - היא אינה מגינה בעדו. והנה הרי זה פלא גדול, היאך בני ישראל הגיעו לג' עבירות, מדוע התורה לא הגינה והצילה בעדם?

אלא פירושו: התורה מצילה רק כאשר היא תורה לשמה! כאשר התורה מחייה את האדם, מתי שהוא לומד מתוך חשיבות התורה אז התורה תגן בעדו. אבל בני ישראל לא החשיבו את התורה, הם לא למדו תורה לשמה. וכל דבר גרם לדבר השני, אם אדם לא מחשיב את התורה אין לו סיבה ללמוד אותה לשמה, ואם הוא לומד לא לשמה אלא על מנת לקנטר אז בוודאי שהוא לא

יגיע לחשיבות התורה והוא לא ידע את ערכה האמיתי.

מתי תורה מגינה ומצילה? רק כאשר לומדים אותה לשמה, כשלומדים ויודעים את ערכה, ויודעים מיהו נותן התורה ולמי הוא נתן את התורה, וכמה שעשוע יש בה וכמה חכמה יש בה. ללמוד 'תורה לשמה' היינו, ללמוד לשם מצוה מצד אחד, אבל מצד שני לא לשכוח את מה שהנפש החיים מביא (שער ד' פרק ג') מדברי הרא"ש, שעיקר לימוד התורה היא לידע ולהבין ולהוסיף לקח ופלפול ולא על מנת לקנטר או להתגאות.

חשוב לזכור שבכל קושיא שלנו הקב"ה משתעשע, בכל הוא אמינא ובכל מסקנא - אביתר בני אומר כך וכו'. ואם כך הקב"ה משתעשע בה, אז שאנחנו לא נשתעשע בה? זוהי חסרון ובושה והעיקר חסר מן הספר.

"שיהא שש ושמח ומתענג בלימודו"

צריך לדעת עוד נקודה חשובה. כידוע, יש את החלק של ה'יודעת' - הידיעה של חשיבות התורה, אך יש את החלק של 'זהשבות אל לבבך' - ליישם את הדברים בפועל ולמעשה.

ידועים דברי האגלי טל (בהקדמה לספרו) שכתב בזה הלשון: "ומדי דברי זכור אזכור מה ששמעתי קצת בני אדם טועין מדרך השכל בענין לימוד תורה הקדושה, ואמרו כי הלומד ומחדש חידושים ושומח ומתענג אין זה לימוד התורה כל כך לשמה כמו אם היה לומד בפשיטות שאין לו מהלימוד שום תענוג והוא רק לשם מצוה, אבל הלומד ומתענג בלימודו הרי מתערב בלימודו גם הנאת עצמו. ובאמת זה טעות מפורסם, ואדרבה כי זה עיקר מצות לימוד התורה שיהא שש ושמח ומתענג בלימודו ואז דברי תורה נבלעין בדמו, ומאחר שנהנה מדברי תורה הוא נעשה דבוק לתורה וכו'. אבל הלומד לשם מצוה ומתענג בלימודו, הרי זה לימוד לשמה וכולו קודש כי גם התענוג מצוה". עכ"ל.

ומבואר מדבריו, שאדם שיודע רק בידיעה את חשיבות התורה אך אין לו את החלק שהוא שמח בתורה וחי אותה, היינו שבאמת הוא לא רוצה שיהא לו בכך עונג - הרי הוא חסרון בלשמה.

כפי שפירש רש"י (שבת פח:) על מה דאיתא שם דהתורה היא סם חיים למיימינים בה, ולמשמאילים סם המות. וכתב רש"י: "למיימינים - עסוקים בכל חכם, וטרודים לדעת סודה, כאדם המשתמש ביד ימינו שהיא עיקר". אדם שמעריך דבר ומחשיב אותו, בווער בו להבין ולדעת מה באמת מונח בכל מילה

ודיבור בתורה. "טרוד לדעת סודה" - הוא רוצה להבין ורוצה לחיות את זה, וזהו מפני שהוא יודע את החשיבות שלה, וגם בגלל שהוא חי את התורה ונהנה ממנה, הוא שש ושמח בה.

ואיך אדם מגיע לדרגה זו? ידועים דברי רבינו אברהם מן ההר בנדרים (מת). שאומר שבתורה לא נאמר מצות לאו ליהנות ניתנו, וממשיך בזה הלשון: "אבל מצות לימוד שהוא ענין ציור הלב וידיעת האמת, הציור הוא כדי לצייר את האמת ולהתענג וליהנות במדע לשמח לבבו ושכלו כדכתיב 'פקודי ה' ישרים משמחי לב' וכו'. שיעיק מצותו היא ההנאה והתענוג במה שמשגי ומבין בלימודו". עכ"ל.

כתוב בדבריו היסוד איך להגיע לדרגה זו. כאשר אדם לומד את סוגיות הגמרא ומצייר לעצמו את הדבר, חי את הסוגיא וחי את הנושא אף שישנם סוגיות שהם לא למעשה, זוהי מטרת לימוד התורה! כשאדם לומד תורה כי היא 'תורת אמת' ותורת ה' הוא טרוד לדעת את סוד ה' ליראיו מה הקב"ה רוצה ממנו, אז הוא מצייר לעצמו את הקושיא והתירוצו וזה מביא לו עונג.

אך כאשר אדם לומד כי הוא חייב ללמוד או כי הוא רוצה לדעת את הדינים, בלא העומק ובלי לדמות מילתא למילתא ולהבין את כל השקלא וטריא של הסוגיא שלזה צריך הרבה עמל ויגיעה, הוא לא יגיע למצות לימוד תורה, וכמו שביאר הר"ן שעל זה נחרב בית ראשון.

סיבת חורבן בית שני

איתא בגמרא (יומא ט): שריש לקיש אמר לרבי יוחנן שבית שני עדיף מבית ראשון אע"פ שהיה בו שיעבוד מלכויות, אבל מ"מ עסקו בו בתורה. וריש לקיש לא היה אומר שבית שני יותר טוב מבית ראשון אם היו עוסקים בתורה בלי החשיבות של התורה, אלא בוודאי שבבית שני למדו את החיסרון שהיה בבית ראשון ועסקו בתורה לשמה עם ההנאה ועם הערך והחשיבות של התורה. ענה לו רבי יוחנן: בירה תוכיח, שחזרה לראשונים ולא חזרה לאחרונים. בית ראשון נחרב ולאחר שבעים שנה נבנה שוב, אבל בית שני עד היום אנו בגלות, וכל דור שלא נבנה בימיו כאילו נחרב בימיו, עדיין יש את הסיבה שמונעת ממנו להיבנות.

ומה הסיבה לחורבנו? אומרת הגמרא (שם): "שהיתה בו שנאת חנם, ללמדך ששקולה שנאת חנם כנגד ג' עבירות עבודה זרה גילוי עריות ושפיכות דמים".

ויש כאן כמה קושיות גדולות הטעונות ביאור (א) מה מיוחד דווקא בשנאת חנם ששקולה כנגד ג' עבירות חמורות, הרי ישנם עוד מידות רעות. (ב) מהו היחס של החטא ועונשו, שעל ג' עבירות נענשו בגלות של שבעים שנה, ועל עון שנאת חנם אנו כבר קרוב אלפיים שנה בגלות. (ג) הרי מבואר ביומא (ט) שבמקדש שני היו עוסקין בתורה ובמצות ומילות חסדים. וצריך ביאור, אם עסקו בגמילות חסדים למען השני איך הגיעו לשנאת חנם.

אלא יש לומר, שנאת חנם שקולה כנגד ג' עבירות. כנגד עבודה זרה, כי כשאדם חי באמונה הרי הוא יודע שהכל מאתו יתברך, והוא לא יגיע לכדי שנאת השני.

כמו שאמר דוד המלך ע"ה על שמעי בן גרא לאחר שקללו את דוד קללה נמרצת: "ה' אמר לו קלל" (שמואל ב' טז, ו). מפני שהאמין שהכל מאת השי"ת. ולכאורה צריך ביאור, הרי לשמעין בן גרא היה בחירה עצמית אם לקלל או לא? אלא צריך לומר שיש חילוק ביניהם. ביחס לעושה המעשה, יש לו בחירה והוא יענש על כך אף שהכל מאתו יתברך ואכמ"ל. אבל ביחס לנעשה, זה ברור שהוא לא צריך לדון למה השני עשה לו כך, אלא צריך להאמין שהכל מאתו יתברך ואין כל שייכות לעושה. ואם כן יש לומר שמה שנוגע לבחירה של שמעי בן גרא זה לא נוגע לכך שדוד המלך ידע שהכל מאתו יתברך ואכן במה ששמעי בן גרא חטא כבר שלמה המלך העניש אותו על כך. ודוד צריך להבין מדוע הקב"ה עשה לו זאת, ולהאמין שהקב"ה היה לו מטרה לעשות כך, וה' אמר לו קלל.

ואם כן יש לומר, שכאשר לא מאמינים שהכל מאתו יתברך באים לידי שנאת חנם. ועיין עוד ביומא (שם) שבבית ראשון תלו בטחונם בה, ומבואר כמו שכתבנו דלכך בית ראשון לא חרב מחמת שנאת חנם, משא"כ בבית שני. וכן ביאר בספר 'לקט שיחות מוסר' להגאון ר' אייזיק שר זצ"ל, שבבית שני היו ברמה נמוכה של אמונה מבית ראשון, וכאשר יש חסרון אמונה מתעוררות שאלות שנאה ביחס לחבירו (עי"ש). אדם שחי בדרגה גבוהה, או בזמנים שאדם נמצא ברמה אחרת כמו ביום כיפור וכדו', הוא לא חושב על השנאת חנם שיש לו במשך השנה. כי כשאדם נמצא בהרגשה של אמונה והתגאה, רואה הוא שהכל מאת ה' יתברך.

הסבא מקלם מבאר עוד שנאת חנם גרועה יותר מרציחה, כי ברציחה אדם יודע שהוא עשה את העבירה ויש סיבה שהוא יחזור בתשובה, אבל בשנאת חנם האדם לא שם לב מה הוא עושה, כי זה נעשה בלב, כלפי חוץ לא נראה שהוא עשה מעשה ולכן הוא לא כ"כ מהר חוזר בתשובה.

וכמו"כ שקולה שנאת חנם כנגד גילוי עריות, כי בגילוי עריות האדם פועל לפי תאות לבו, וכן בשנאת חנם האדם שוכח מרצון ה' ופועל כפי שמורה לו יצרו.

מעלת השלום והאחדות

עוד ביאר הסבא מקלם, שחלוק בית ראשון שנחרב בגלל ג' עבירות ולכך נענשו וחרב הבית והיו בגלות שבעים שנה. משא"כ בבית שני שהגלות היא לא עונש אלא שבמציאות אין השראת שכינה כשיש שנאה, כי השכינה שורה רק במקום שיש שלום ואחדות. כמו שכתב **המהר"ל** (ב'נצח ישראל פ"ג) שיש שתי סיבות לבניין ביהמ"ק. א. השראת השכינה. ב. מאחד את ישראל. ובבית ראשון היה השראת השכינה. ובית

שני היה כדי לאחד את ישראל, וממילא כשהיה שנאת חנם אין אחדות ישראל וממילא חרב ביהמ"ק.

הגר"א מוסיף ואומר, שהשראת השכינה יכולה להיות רק מתי ש"עיר שחבורה לה יחדיו", וכאשר "ויהי בישורון מלך בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל".

והנה בויקרא (יט, יז) כתוב: "לא תשנא את אחיך בלבבך הוכח תוכיח את עמיתך", נראה שמדובר כאן שהיה תגרה בין אנשים, ובמקום לשנוא את חבירו התורה מצווה להוכיח אותו. וכן "לא תקום ולא תטור" מדובר שיש לו נטירה ושנאה בלב, והתורה אומרת אל תקום ותטור אלא "ואהבת לרעך כמוך". וכמוכן לא מדובר על כאלו שנאמר עליהם "משנאיך ה' אשנא" - בעלי עבירה שצריך לשנוא אותם, מדובר על שנאה שנוצרה ביניהם, אשר מעבר למה שחייב לדון לכף זכות מ"מ יש ציווי לא לשנאתו ולא ליטור שנאה בלב, אלא אדרבה לאהוב אותו ולהוכיחו ועל ידי כך תתרבה האהבה.

ומבואר כאן יסוד שנאה היא חינוך, השנאה שאדם מכניס בלבו היא חינוך. ובנוסף כשאדם שונא אזי הוא גורם שגם השני ישנא אותו, כי כמים פנים אל פנים כן לב האדם אל האדם, ובהרבה פעמים מתרחב גם השנאה לכל המעגל שסביבם וכמה שנאת חנם נגרם על ידי כך.

עוד יש לבאר, שהמודד לשנאת חנם הוא ע"פ מה שמבואר בסנהדרין (כט). שאוהב ושונא אינו יכולים להיעיד, ושונא היינו שאינו מדבר עם חברו ג' ימים בגלל איבה, ומבארת הגמרא שפסולים לעדות כי שונא מרחקא דעתייהו ואוהב מקרבא דעתייהו.

ומבואר שהמושג של שנאה זהו ריחוק בלב, אשר כביכול האדם מסתיר את שנאתו מהשני, אבל לאט לאט זה נכנס פנימה ונכנס בעומק לבו, וכמו"כ אצל חברו. המושג של שנאה זהו ריחוק, וכדי ליצור קירוב, זה רק על ידי אם דנים לכף זכות. אפשר לראות את הדברים בזווית שונה מחבירו, מותר לאחוז אחרת מהשני, אבל למה לשנוא? למה להתרחק מהשני? הקב"ה שרואה יודע מה בלבו של האדם הביא לנו את חורבן בית המקדש. וכן כל דור שלא נבנה בימיו כאילו נחרב בימיו, וצריכים אנו לתקן את החלקים הללו בכדי שיבנה הבית בקרוב.

וכמו דאיתא בב"מ (לב): "אוהב לפרוק ושונא לטעון - מצוה בשונא כדי לכוף את יצרו. ואי סלקא דעתך צער בעלי חיים דאורייתא, הא עדיף ליה! אפילו הכי, כדי לכוף את יצרו עדיף".

ויש להוסיף מה שכתוב ביומא (ט): "א"ר אלעזר: אלו שאוכלים ושותין זה עם זה ודוקרים זה את זה בחברות שבלשונם" חזינו בגמרא כמה השנאה גרועה שאפשר לאכול ולשתות עם השני ובתוך לבו או בפיו דוקר בחרב לשונו, ולהיפך ממה שראינו אצל האחים שלא יכלו לדבר לשלום עם יוסף, ופירש"י שלא היו אחד בפה ואחד בלב. ובכך מבואר מה שהקשנו אם בבית שני

עסקו בתורה ובגמילות חסדים איך הגיעו לשנאת חנם? ולפי מה שכתבנו מבואר היטב, כי ראינו שישנם כאלו שכלפי חוץ נראים אוהבים זה לזה אך בתוך לבם הם רוצים לדקור זה את זה - התנהגות כזו היא הגרועה ביותר ולכן הביאה לחורבן בית המקדש (וע"ע ב'לקט שיחות מוסר' להגר"א שר זצ"ל מש"כ בזה).

מצות תוכחה

יש עוד חלק אחד שהתורה אומרת: "לא תשנא את אחיך בלבבך הוכח תוכיח את עמיתך", כשיש בלבך משהו על חברך במקום לשנאתו מצווה התורה להוכיחו על כך, וכן על עבירה של בין אדם למקום, וכמוכן באופן שיש לא יגיע ל'ולא תשא עליו חטא' ובלו הלבנת פנים. כי כאשר מוכיחים מתוך אהבה על ידי כך נעשים אוהבים זה לזה, וכן גם השני יקבל תוכחתו, וכמו דאיתא במשנה באבות (ו, ו): "אוהב את התוכחות". ומובא בשבת (ק"ט) שהבית נחרב בגלל שלא הוכיחו זה את זה.

עיין עוד בספורנו (פר' פנחס) שבשכר שבני ישראל לא מיחו בפנחס היה זה כפרה עליהם על מה שלא מחו בפושעים (וע"ע בספר 'הר יראה' על בין המצרים מה שהאריך בזה). כי לשם שלום בינינו לבין קונינו זוהי עיקר התכלית, ובוודאי שצריך שיהיה שלום בינינו, אבל זה רק מתי שיש שלום בינינו לבין קונינו שאנו מרוצים להקב"ה והקב"ה נהנה ממעשינו. זהו החלק של התוכחה, וכך היה אצל פנחס שבשכר קנאתו זכה לברית שלום. והוסיף עוד כמה צריך לעזור לחבירו בתורה וברוחניות להעלותו בדרגתו וביכולתו.

"איש אחד בלב אחד"

ויש להוסיף שמבואר בשבת (שם) "א"ר יצחק: לא נחרב הבית אלא משום שהושוו קטן לגדול וכו'. א"ר יהודה: לא חרבה ירושלים אלא בשביל שבזו תלמידי חכמים" (וע"ע שם). יש מושג בשנאה שאף שאדם שונא בגלל סיבה מיוחדת, אבל מיד הוא מוריד את הערך של האדם - הושוו קטן לגדול. וכמש"כ בדברים (א, כב): "ותקרבון אלי כולכם", ופירש"י: "בערבוביא, ולהלן הוא אומר (דברים ה, כ-כא) 'ותקרבון אלי כל ראשי שבטיכם וזקניכם ותאמרו הן הראנו וגו', אותה קריבה היתה הוגנת ילדים מכבדים את הזקנים ושלוחם לפניהם, וזקנים מכבדים את הראשים ללכת לפניהם, אבל כאן, ותקרבון אלי כולכם, בערבוביא. ילדים דוחפין את הזקנים וזקנים דוחפין את הראשים".

מבואר, שהשראת השכינה זה רק כשכולם ביחד בלב שלם בפנימיות ובחיצוניות ולא כאשר רחוקים בלב. אבל גם כשנמצאים באחדות זה לא אומר שכולם שווים, אלא יש ענין להעריך כל אחד בערך הראוי לו, וק"ו את לומדי התורה, כי צריך להעריך כל אחד במעלתו ובעמלו ובניסיונותיו, כמה הוא הצליח להתרומם. יש ראשים ויש זקנים ויש גדולי הדור, וכמסורת התורה, משה, יהושע, זקנים. והשולל צריכה להיות בלב שלם ועם הערכה אמיתית

אלא אומר ר' חיים שמואלביץ: בין אדם לחברו זה לא עונש ולא עשיית דין לנפגע זהו טבע ומציאות! אם אדם פוגע בחברו זה אש. וגם אם הוא פוגע בחברו לשם שמים, וקל וחומר כאשר זה לא לשם שמים, זוהי מציאות שאינה יכולה להתקיים. ובמצב כזה אין השראת השכינה וביהמ"ק לא יכול להיבנות.

יה"ר שנתחזק כולנו ונתאבל על החורבן כפי שצריך בדעה ובידיעה אמיתית וברגש פינימי וטהור ואף בזמננו ישנם כאלו שיושבים ובוכים בחצות לילה. אצל החפץ חיים רואים שבער בו חורבן ביהמ"ק ולכן הוא כתב ספרים בעניני קדשים, מפני שהוא ידע את מעלת המקדש וידע כמה הוא חסר לנו, כמה הוא ציפה והמתין לימות המשיח. המשגיח הגאון ר' שלמה וולבה זצ"ל כבר אמר שאנו צריכים להתפלל להקב"ה שיכניס בנו את הרגש האמיתי ואת הדעה האמיתית למעלתו וחסרונו של בית המקדש.

ואם ירצה ה' נזכה שבית המקדש יבנה בקרוב במהרה בימינו אמן.

שמואלביץ זצ"ל היה אומה: בין אדם לחברו - זה אש! (עיין 'שיחות מוסר' מאמר ע"ה) ומביא את המעשה של חנה ופנינה שפנינה ציערה את חנה וכוונתה היתה רק לשם שמים כדי שהיא תתפלל, והיה בכך מסירות נפש ממש של פנינה, ובכל זאת כתוב (שמואל א' ב, ה) "עד עקרה ילדה שבעה ורבת בנים אומללה", ונענשה בכך שמתו כל בניה אף שהיא התכוונה לשם שמים. וכן הביא את הגמרא (כתובות סב:) שמסופר על רב רחומי שדרכו היה לשוב כל ערב יום הכיפורים, שנה אחת נמשך בלימודו ונתעכב, היתה אשתו מצפה, עכשיו יבוא, עכשיו יבוא, ולא בא. חלשה דעתה וירדה דמעה מעיניה, היה רב רחומי יושב בעלייה ונפחתה העלייה מתחתיו ומת. ולכאורה יש להבין מה יצא לה מזה הלא עכשיו היא יושבת ובוכה לא רק דמעה אחת אלא הרבה דמעות, ואין לה את בעלה, והיכן כאן המידה כנגד מידה? (ונו"ע מה שהביא את הגמרא ב"ק קיז. מעשה דר' יוחנן רב כהנא).

של בלעם הרשע". ולכאורה צריך ביאור למה ההבדל בין אברהם אבינו ולהבדיל בין בלעם הרשע מתבטא במידות, והרי אברהם אבינו ע"ה הוא היסוד והבנין של עם ישראל - מידת החסד, העמידה בעשרה נסיונות ונסיון העקידה. האבות רצו אחרי הקב"ה כסוסים בין בצעי המים (כמבואר במדרש), אברהם אבינו קיים את כל התורה, הכנסת אורחים, והיה מרכבה לשכינה. ולהבדיל בלעם הרשע מבואר בחז"ל על רשעותו הגדולה. ומדוע המשנה לא כתבה את המעלות של אברהם אבינו לעומת בלעם הרשע אלא רק את המידות השונות? אלא מבואר שהשורש לכל המעלות הנשגבות - הם מידות! והעמידה בכל הנסיונות היו בזכות מידות! וכן להיפך, זה לעומת זה, השורש לכל הרשעות של בלעם - היה במידות רעות! ולכן המשנה כתבה את ההבדל בין אברהם אבינו בלעם דווקא במידות.

זהירות בכין אדם לחבירו
נסיים עם מה שרה"י הגאון ר' חיים

לכל לומד תורה בבחינת ספר תורה. כמה צריכים לדעת להחשיב ולהעריך כל אחד ואחד עם מעלותיו, אף אם יש לו חסרונות מסויימים. אבל לבוא ולהשוות קטן עם גדול, ולעשות מכל אדם גדול קטן, ומקטן גדול - זה הדבר שגרם לחורבן הבית.

עוד מבואר, שדוד המלך ע"ה היה יוצא למלחמה ואינו מנצח ולהבדיל אחאב היה יוצא למלחמה ומנצח, והוא משום שאצל דוד היה דלטוריא (לשון הרע), ואצל אחאב על אף שהיו רשעים אבל לא היה דלטוריא והיו באחדות, והמתבונן ילמד ויבין ויתעלה.

השורש לכל המעלות - מידות טובות!

הונה באבות (פ"ה משנה יט) כתוב: "כל מי שיש בידו שלשה דברים הללו מתלמידיו של אברהם אבינו, ושלשה דברים אחרים מתלמידיו של בלעם הרשע. עין טובה ורוח נמוכה ונפש שפלה מתלמידיו של אברהם אבינו, עין רעה ורוח גבוה ונפש רחבה מתלמידיו

ברכת מזל טוב
לידיד הישיבה

הר"ר **אמיתי יצחק שחור** הי"ו
וכל המשפחה הנכבדה
ירושלים
לרגל השמחה השרויה במעונם
בהיכנס בנם
הב' יונתן חיים ני"ו
לעול תורה ומצוות
ברכתנו שלוחה מהיכלי התורה
שיזכה לעלות מעלה מעלה
במעלות התורה והיראה
ויזכו לרוות רוב נחת ממנו
ומכל יוצ"ח
מתוך שמחה וטוב לבב

ברכת מזל טוב נשגר קמי
ידיד הישיבה הנכבד
עושה ומעשה למענה

הר"ר **דב הלוי גלנצברג** הי"ו
ומשפ' - ירושלים
לרגל השמחה השרויה במעונם
בנישואי בתם עב"ג
הבה"ח **שלמה גראוס** שיחי
בן לידידנו
הר"ר **מנחם גראוס** הי"ו
תלמידו של מו"ר רה"י הגרב"ב
זצוק"ל
ברכתנו שלוחה
שיעלה הזיווג יפה
ויזכו לבנות בית נאמן בישראל
דורות ישרים מבורכים
ויזכו לרוות רוב נחת דקדושה מהם
ומכל יוצ"ח
מתוך שמחה וטוב לבב

ברכת מזל טוב קמי
ידיד הישיבה הנכבד
תמכין דאורייתא

עושה ומעשה למענה לשם
ולתהילה

הר"ר **יוסף דוד גולדשטיין** הי"ו
ומשפ' - וינה
ולמוחתנו ידיד הישיבה הנכבד
עושה ומעשה למענה

הר"ר **מנחם יעקב פרידמן** הי"ו
ומשפ' - אנטוורפן
לרגל השמחה השרויה במעונם
בשמחת הנישואין בשעטו"מ
ברכתנו שלוחה שיעלה הזיווג יפה
ויזכו לבנות בית נאמן בישראל
דורות ישרים מבורכים
ויזכו לרוות רוב נחת דקדושה מהם
ומכל יוצ"ח
מתוך שמחה וטוב לבב

ברכת מזל טוב קמי
ידיד הישיבה הנכבד
תמכין דאורייתא

הר"ר **דניאל ישראל** הי"ו
וכל המשפחה הנכבדה
ירושלים
לרגל השמחה השרויה במעונם
בנישואי בתם עב"ג
הבה"ח **ניסים חיים**
בן עמרם הי"ו
מחשובי תלמידי הישיבה
במודיעין עילית
בשעטו"מ ולמזל טוב
ברכתנו שלוחה
שיעלה הזיווג יפה
ויזכו לבנות בית נאמן בישראל
דורות ישרים מבורכים
ויזכו לרוות רוב נחת דקדושה מהם
ומכל יוצ"ח
מתוך שמחה וטוב לבב

ברכת מזל טוב קמי
ידיד הישיבה הנכבד

הר"ר **רפאל מוסבכר** הי"ו
ומשפ' - ציריך
לרגל השמחה
השרויה במעונם באירוסים
הבן חתן **משה** ני"ו
עב"ג בשעטו"מ ולמזל טוב
ברכתנו שלוחה
שיעלה הזיווג יפה
ויזכו לבנות בית נאמן
בישראל דורות ישרים
מבורכים
ויזכו לרוות רוב נחת
דקדושה מהם ומכל יוצ"ח
מתוך שמחה וטוב לבב

ברכת מזל טוב
לידיד הישיבה הנכבד
תמכין דאורייתא

הר"ר **חיים יצחק**
וולגלרנטר הי"ו
וכל המשפחה הנכבדה - ציריך
ולמוחתנו ידיד הישיבה
הנכבד תמכין דאורייתא
הר"ר **אשר זעלקא**
נוימן הי"ו - וינה
לרגל השמחה השרויה במעונם
בהולדת נכדם בשעטו"מ
בן לבנו/חתנו
הר"ר **ישעיה וולגלרנטר** הי"ו
ברכתנו שלוחה מהיכלי התורה
שיזכה לעלות מעלה מעלה
במעלות התורה והיראה
ויזכו לרוות רוב נחת ממנו ומכל
יוצ"ח מתוך שמחה וטוב לבב

ברכת מזל טוב קמי
ידידי הישיבה הנכבדים
עושים ומעשים למענה

הר"ר **עקיבא שייפר** הי"ו
ומשפ' - וינה
ואביו הר"ר

שמחה בונים שייפר הי"ו
ומשפ' - וינה
לרגל השמחה השרויה במעונם
באירוסים הבן/הנכד עב"ג
לבית משפחת האראוויץ
ירושלים
בשעטו"מ ולמזל טוב
ברכתנו שלוחה
שיעלה הזיווג יפה
ויזכו לבנות בית נאמן בישראל
דורות ישרים מבורכים
ויזכו לרוות רוב נחת דקדושה
מהם ומכל יוצ"ח
מתוך שמחה וטוב לבב

ברכת מזל טוב
לידידי הישיבה הנכבדים
עושים ומעשים למענה

הר"ר **אריאל פאפא** הי"ו
וכל המשפחה הנכבדה - וינה
ובנו

הר"ר **רפאל פאפא** הי"ו
וכל המשפחה הנכבדה
אנטוורפן
לרגל השמחה השרויה במעונם
בהולדת בנם/נכדם בשעטו"מ
ולמזל טוב
ברכתנו שלוחה מהיכלי התורה
שיזכה לעלות מעלה מעלה
במעלות התורה והיראה
ויזכו לרוות רוב נחת ממנו ומכל
יוצ"ח מתוך שמחה וטוב לבב